

Шарипова Р.З.

**СОГУШТАГЫ ЖЕҢИШ - КҮЧТҮҮ СОЦИАЛИСТТИК ИДЕОЛОГИЯНЫН
ЖЕҢИШИ**

Шарипова Р.З.

ПОБЕДА В ВОЙНЕ – ПОБЕДА СИЛЬНОЙ СОЦИАЛИСТИЧЕСКОЙ ИДЕОЛОГИИ

R.Z. Sharipova

WINNING THE WAR-WINNING STRONG SOCIALIST IDEOLOGY

УДК: 947.86:23

Макалада фашизмди биротоло талкалоо менен өзүнүн эркиндигин, мамлекетинин көз карандысыздыгын жана Европа элдерин, дүйнөлүк цивилизацияны фашизмдин талкалоосунан сактап калган совет мамлекетинин ошол учурдагы күчтүү социалисттик идеологиясынын ролу көрсөтүлдү.

Негизги сөздөр: *фашизм, дүйнөлүк цивилизация, мамлекет, социалисттик идеология.*

В статье показана роль советского государства и социалистической идеологии во время войны в спасении от фашизма Европейских народов, а также в сохранении свободы, независимости государства и мировой цивилизации от истребления фашизма.

Ключевые слова: *фашизм, мировая цивилизация, государство, социалистическая идеология.*

The article shows the role of the Soviet state and socialist ideology during the war to save us from fascism European peoples, and to preserve the freedom and independence of the state and world civilization from destruction of fascism.

Key words: *fascism, world civilization, government, socialist ideology.*

Саясий идеологиянын эң маанилүү функцияларынын бири болуп, коомдук аң-сезимди ээлөө эсептелет. Саясий идеология өзүнө илимий билимди камтыбайт, анын милдети тандалып алынган коомдук стратегиялык өнүгүүнүн тууралыгына ишенимди арттырууда турат.

XX к. 20–30-жылдарында капитализмдин тоталитардык альтернативасы катары пайда болгон фашизм да өз кезегинде бүтүндөй адамзатка жалаң гана кайгы муңду алып келген коомдук кыймыл же саясий идеология болгон.

Ага ылайык XXк башындагы Германиянын тышкы саясий доктринасы “дүйнөлүк саясат” концепциясына таянган Европанын саясий мейкиндигин түп тамырынан өзгөртүп түзүү идеясын камтыган. Ал эми саясий жана коомдук чөйрөдө “Ортолук Европа” – тагыраак айтканда борбордук Европа регионун немецтик ядронун айланасына бириктирүү идеясы пропагандаланган. Ал идеология немецтик коомдогу ички кризисти чечүүнүн каражаты катары тышкы экспансияны эсептеген. Таза арий мамлекетин түзүүнү максат кылып, байыркы арийлердин мистикалык символун өздөрүнө эмблема катары кабыл кылышкан. Ал үчүн таза арий расасын түзүү максатында согуш учурунда концлагерлердеги адамдарга атайын эксперимент жүргүзүлгөн. Андан

айрыкча 20000ге жакын жаш балдар жапа чегишкендиги белгилүү.

Бүгүнкү күндө капиталдын аракеттенүү тенденциясы жаңы деңгээлге көтөрүлдү. Андыктан дүйнөлүк державалар экономикалык кубаттуулугунун өсүшү менен башкалардан өздөрүнүн бийиктиги жөнүндөгү идеясын же статус квосун өзгөрткүсү келген учурлар тилекке каршы азыр да пайда болушу мүмкүн. Учурдагы түрдүү өлкөлөрдөгү неофашисттик уюмдардын кайрадан пайда болуусу менен фашизмдин реинкарнациясы жүрүп жатат десек жанылышпайбыз.

Тарых бул элдин эске тутуусу. Өзүнүн өткөндөгүсүн эстей албаган адамды толук кандуу адам деп эсептебеген сыяктуу эле, өзүнүн тарыхын билбей унуткан элди да перспективдүү эл деп эсептөөгө мүмкүн эмес. Анткени өткөндү эстөө менен гана келечекке көз жүгүртө алабыз.

Германиянын үстүнөн болгон жеңиш СССРге карата дүйнө мамлекеттеринин симпатиясынын пайда болушуна түрткү берген. Жеңүүчү катары социалисттик идеологиянын кадыр - баркы, анын ичинде орус этносунун орду жогорулаган. Бирок жеңиш совет эли үчүн оңойго турган эмес.

Экинчи дүйнөлүк согуш мезгилинде германдык фашизмден бир гана совет эли эмес дүйнө эли көргөн азаптарын унутпоосу керек. Мисалы, орустарды жана славяндарды шовинисттер адам категориясына кошкон эмес. Концлагердеги адам чыдагыс оор турмуштан ар бир алтынчы адам каза тапкан. Согуш учурунда концлагерден гана түшкөн таза киреше бир жылда 2 млн марканы түзгөн. Берлиндин, Мюнхендин мода магазиндеринде концлагерлерде тигилген кийимдер сатылган. Ал эми согуш талаасында акыркы маалыматтар боюнча 27 млн адам өлгөн. Германдык фашизм катаал геноциддик саясатты жүргүзүшкөн.

Бул согушта негизги оордук совет элине түшкөн. Фашизмди биротоло талкалоо менен совет эли өзүнүн эркиндигин, мамлекетинин көз карандысыздыгын сактап калуу менен Европа элдерин жана дүйнөлүк цивилизацияны талкалоочу фашизмдин гегемониясынан да сактап калган. Бул жеңиш совет эли үчүн канчага тургандыгын айрыкча бүгүнкү муун согуштун тарыхына кызыгуунун бара-бара басаңдап бараткандыгына байланыштуу, андагы көргөн чыныгы азапты унутуп бараткансыйбыз.

Ал эми эмгек фронтундагы абал, андагы адамдардын фронттогу жеңишти камсыз кылуудагы салымы согуш талаасындагы эрдиктен кем калышкан эмес. Алар нормалдуу эмес эмгек күнүндө иштешкен, б.а. күнүнө 16-22 саатка чейин суткасына иштешкен. Алардын кээ бирлери иш орундарында өлгөн учурлары болгон. Согуш талаасындагы эрдиктер гана айтылып, бул адамдардын мындай эрдиктери тарыхта көмүскөдө калбастан, тескерисинче фронттогу эрдиктер менен бирдей деңгээлде бааланып, тарыхтан өз ордун табуусу керек. Анткени көпчүлүк учурда алар согуш ветерандары менен бирдей деңгээлде бааланбай келет. Улуу Жеңиштин ишке ашырылышына, бүгүнкү күнү биз канчалык авторитардык, тоталитардык деп сындаган советтердин мамлекети жана анын күчтүү социалисттик идеологиясынын ролу чоң.

XVII к. эң ири англиялык философ Томас Гоббс өзүнүн “Гражданин жөнүндө”, “Левиафан” деген эмгектеринде адамдардын табигый абалына көңүл бурат, ал: “Адамдар өзүнүн табигый абалында, б.а. жаратылышы боюнча, жөндөмдүүлүктөрү боюнча бири-биринен аз айырмаланышат. Жаратылыш адамдарды дене - бой жана акыл жөндөмдүүлүгү жагынан тең кылып жараткан...Табигый абалында адамдар өзүн өзү сактоонун табигый мыйзамдарынын гана жетекчиликке алат”. О.Э. Гоббс мамлекеттин чексиз бийлиги адамдын жүрүм-турумуна, көз карашына да таратылган деп эсептейт.

Социалисттик идеологиянын күчтүүлүгүнөн ошол мезгилдеги империалисттик мамлекеттер күткөндөй ар кандай улуттан куралган мамлекет оор күндө ыдырап бөлүнүп кеткен жок. Алардын ошол учурда бир гана Ата Мекени болгон. Алар эми гана жетишкен эркиндигин жоготкусу келген эмес. Келечекте өз балдарынын башка бирөөгө кул болушун каалашкан эмес. Ошондуктан өз өмүрлөрүн кыйса да социализмди сактап калууга аракет кылышкан. Ошондуктан белгилүү бир тарыхый мезгилде социалисттик идеологиянын күчтүүлүгүн, СССР деген улуу державанын тарыхын танбашыбыз керек.

СССР менен АКШ согуштан жер шарындагы эң күчтүү эки держава катары чыгышты. Бул факт согуштан кийин да америкалык саясаттын ар бир деталына таасирин тийгизип турган жана бул эки державанын ортосундагы дале уланып келаткан күрөштү татаалданткан. Мындан ары жаңыдан түзүлгөн тынчтык келечекте цивилизация кайсы курс менен кетет деген сыяктуу суроолор көз көрүнө эле маанилүү бир фактор менен байланыштуу болуп турган, б. а. батыш чыгыштын бир бүтүн дүйнөдө жашап кетүүсүнө жараша турган. Буга чейинки тарыхый кыска мөөнөттө тагыраак айтканда германдык фашизмдин жана Европа мамлекеттеринин

үстүнөн жеңишке жетишүүдө бул эки держава бири биринен көз каранды болуп келгендигине карабастан АКШ менен Советтер Союзу идеологиялык жактан диаметриялык карама-каршы позициясын уланткан. Ошол мезгилдеги АКШнын мамлекеттик жана аскер ишмери, армиянын генералы, аскер кеңешчиси, 1945-жылы “Жеңиш” деп аталган советтик ордендин ээси, 1950-1952-жылдары НАТОнун Европадагы аскер күчтөрүнүн башкы командачысы, 1953-1961-жылдары АКШнын президенти болгон Дуайт Эйзенхауэр өзүнүн эскерүүсүндө: “Орустарга биздин эркин ишкердикке негизделген системабыз саясий жактан жетиле электей, эл массасын эксплуатациялаганга мүмкүнчүлүк бергендей көрүнгөн. Ошондуктан дүйнөлүк эки державанын ортосундагы башкаруу системасындагы айырмачылык бул мамлекеттердин каршылашкан эки лагеринин түзүлүшүнө жана дагы бир согуштун чыгышына алып келмек. Эгерде бул ажырымга эффективдүү кызматташтык аркылуу көпүрө сала алсак, анда бүт дүйнөдө тынчтык болмок. Мамлекеттер ортосунда башка эч кандай ажырымдар дүйнөлүк тынчтыкка коркунуч туудура алмак эмес...” деп жазган.

Албетте, согуш учурундагы кээ бир маалыматтар бүгүнкү күнү да такталбагандыктан али да изилдөөнү талап кылат. Мурдагы СССРдин бирдиктүү мейкиндигинин бузулушу, кийинки учурдагы КМШнын аймагындагы жаңы согуштар, улуттар аралык конфликттер жана “патриоттук, улутчул” сезимдер көп муундун, айрыкча жаштардын психологиясын бузуп тумандаштырып жатат.

Кээ бир учурларда конкреттүү тарыхый доордогу жетишкендиктерибизди сактап кийинки муунга өткөрүп берүү муктаждыгы туулат. Анткени ар кандай коомдун келечекке өткөрүп калтыра турган мурастары болот. Демек, тоталитардык социализмден да биз өзүбүзгө кабыл кылышыбыз керек болгон ийгиликтерди багындыруучу идеялары болгон десек жаңылышпаган болор элек.

Адабияттар:

1. Нартов Н.А. Геополитика. - М., 2004.
2. Гаджиев К.С. Геополитика – М., 1998.
3. Писарев Ю.А. Великие державы и Балканы накануне первой мировой войны. – М., 1985.
4. Галкин А.А. Германский фашизм. -М., 1989.
5. “Накануне 1931-1939” Составители: Н.Н. Яковлев, О.Л.Степанова, Е.Б.Салынская.– М., Политиздат, 1991.
6. Новейшая история стран Европы и Америки XX век. 1900-1945гг. Под редакцией А.М.Родригес, М.В. Пономарев.– М., 2001.
7. Вторая мировая война. Итоги и уроки. – М., 1985.

Рецензент: доктор философских наук **Үтүров К.**